

Annette Jokitalo

**UUELLEENKOULUTTAUTUJAN AMMATILLISEN
IDENTITEETIN MUUTOKSET**

Musiikkipedagogien ja muusikoiden kokemuksia

UUELLEENKOULUTTAUTUJAN AMMATILLISEN IDENTITEETIN MUUTOKSET

Musiikkipedagogien ja muusikoiden kokemuksia

Annette Jokitalo
Opinnäytetyö
Kevät 2019
Musiiikin tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma, musiikkipedagogi

Tekijä: Annette Jokitalo

Opinnäytetyön nimi: Uudelleen kouluttajien ammatillisen identiteetin muutokset, musiikkipedagogien ja muusikoiden kokemuksia

Työn ohjaaja: Jaana Sariola

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2019

Sivumäärä: 28 + 1 liite

Tässä opinnäytetyössä tutkin uudelleen kouluttajien ammatillisen identiteetin muutoksia. Tutkimuksen toteuttamiseksi tein kyselyn, jonka lähetin kymmenelle Oulun ammattikorkeakoulusta valmistuneelle musiikkipedagogille tai muusikolle. Valitsemillani henkilöillä on jokin aikaisempi ammatti ja työkokemusta eri aloilta. Kyselyn avulla selvitettiin, miten aikaisempi ammatti-identiteetti vaikuttaa uuden ammatti-identiteetin kehittymiseen. Lisäksi halusin tietää, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet musiikin ammattiopintoihin hakemiseen ja mitä työtä kyselyyn vastanneet tekevät valmistumisen jälkeen.

Opinnäytetyön aluksi perehdyttiin aikuisopiskeluun sekä identiteetin ja ammatti-identiteetin muodostumiseen. Luvussa 2 käsittelen opiskelua aikuisopiskelijan näkökulmasta ja käyn läpi aikuisen elämänvaiheita. Luvussa 3 kerrotaan, miten identiteetti ja ammatti-identiteetti muodostuvat.

Kyselyn vastauksista käy ilmi, että suurin osa kokee aikaisemmasta ammatti-identiteetistään olevan hyötyä uuden rakentumisessa. Vain sellaisissa tapauksissa, joissa oma ammatti-identiteetti koetaan hyvin vahvaksi, se vaikeuttaa uuden kehittymistä. Musiikin ammattiopintoihin hakeutumisen syitä olivat elämäntilanne sekä kiinnostus ja voimakas halu opiskella omaa instrumenttia. Suurin osa vastaajista on tehnyt jonkin verran musiikin parissa töitä ja jotkut ovat pystyneet yhdistämään uutta ja vanhaa ammattiaan. Vain yksi vastaajista tekee päätyökseen opetustyötä, ja yksi ei ole tehnyt lainkaan töitä musiikin parissa.

Kiinnostuin tästä aiheesta, koska olen itsekin aikuisopiskelija. Pidän tärkeänä tuoda esille aikuisopiskelijoiden ajatuksia opiskelemisesta. Musiikin alalle vaihtamisessa on omat haasteensa, mikä herätti omalta osaltaan mielenkiintoni tutkia aihetta. Tämä opinnäytetyö voi olla vertaistukena muille aikuisopiskelijoille ja viestinä koulutukselle ottaa huomioon eri-ikäiset oppijat.

Asiasanat: identiteetti, ammatti-identiteetti, uudelleen kouluttajat, ammatinvaihtajat, aikuisopiskelu, musiikkipedagogit, muusikot

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Music Degree program, music pedagogue

Author(s): Annette Jokitalo

Title of thesis: Changes in the professional identity of the retrainer

Supervisor(s): Jaana Sariola

Term and year when the thesis was submitted: 5/ 2019

Number of pages: 28+2

This thesis examines changes in the professional identity of retraining people. To carry out the research, a questionnaire was sent to ten music pedagogues / musicians graduated from Oulu University of Applied Sciences. Individuals who have been selected will have a previous occupation and work experience in a different field. The survey will determine how the previous professional identity affects the development of a new professional identity. In addition, we want to know what factors have influenced the search for professional music studies and what work they do who responded to the questionnaire after graduation.

At the beginning of the thesis, learns about adult learning and the formation of identity and professional identity. Chapter two deals with learning from the perspective of an adult student and goes through the stages of adult life. Chapter three explains how identity and professional identity are formed.

The results show that most feel that their previous professional identity is useful in building a new one. Only in cases where your own professional identity is perceived to be very strong will it make it difficult to develop a new one. The reasons for applying for professional studies in music were the life situation, the interest and the strong desire to study their own instrument. Most of the respondents have done some work on music and some have been able to combine their new and old profession. Only one of the respondents is teaching the main job, and one has not worked at all on music.

Keywords: identity, professional identity, retraining, profession changer, adult student, music pedagogue, musician

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	AIKUINEN OPPIJANA	8
2.1	Aikuisuuden vaiheet	8
2.2	Elinikäinen oppiminen	9
3	IDENTITEETTI	11
3.1	Identiteetin muodostuminen	11
3.2	Ammatillinen identiteetti	12
3.3	Ammatillisen identiteetin muutokset alaa vaihtaessa	13
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	15
4.1	Haastateltavien valinta	15
4.2	Aineiston kerääminen	15
4.3	Kyselyn purkaminen	15
4.3.1	Musiikillinen tausta	16
4.3.2	Musiikin merkitys lapsuudessa ja nuoruudessa	17
4.3.3	Aikaisemmat ammatit ja työtaustat	18
4.3.4	Syitä musiikin ammattiopintoihin hakeutumiseen	18
4.3.5	Musiikillinen identiteetti eri ikäkausina	19
4.3.6	Musiikillisen ja ammatillisen identiteetin muutokset	21
4.3.7	Aikuisopiskelun hyvät ja huonot puolet	21
4.3.8	Työnkuva valmistumisen jälkeen	22
4.4	Tutkimuksen keskeisimmät tulokset	23
5	POHDINTA	25
	LÄHTEET	27
	LIITTEET	29

1 JOHDANTO

Opiskelu aikuisiällä on tänä päivänä yleistä, ja moni opiskelee itselleen useampia ammatteja. Useamman ammatin omaava voi joutua pohtimaan, mikä on hänen ammatillinen identiteettinsä. Tässä opinnäytetyössä tutkin uudelleen koulutautujien ammatti-identiteetin muutoksia musiikkipedagogin/ muusikon näkökulmasta. Otan selvää, miten aikaisempi ammatti-identiteetti vaikuttaa uuden ammatti-identiteetin kehittymiseen. Lisäksi haluan tietää, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet musiikin ammattiopintoihin hakeutumiseen ja mihin työllistytään valmistumisen jälkeen.

Aikuisopiskelijoiden kokemukset on mielestäni tärkeää tuoda esiin, sillä aikuisopiskelu on nykyään yleistä. Musiikkialalla opiskelevat ovat pääsääntöisesti aloittaneet musiikin harrastamisen jo lapsena, ja aikuisopiskelijalla voi olla pitkiäkin taukoja musiikin harrastamisessa. Se saattaa osaltaan vaikuttaa musiikkipedagogin tai muusikon ammatti-identiteetin kehittymiseen.

Itse Oulun ammattikorkeakoulussa musiikkipedagogiksi opiskelevana aikuisopiskelijana kiinnostuin siitä, millaiseksi täältä valmistuneet muut aikuisopiskelijat ovat kokeneet opiskeluajan ja miten he kokevat oman ammatillisen identiteetin kasvun ja kehityksen. Lisäksi olen kiinnostunut kuulemaan, miten heidän musiikillinen identiteettinsä muuttui koulutuksen aikana.

Lähden avaamaan opinnäytetyön aihetta luvussa 2 aikuisen elämänvaiheiden ja aikuisopiskelun kautta. Aikuisen lähtökohdat opiskeluun ovat erilaiset kuin nuorten ja nuorten aikuisten. Aikuisen elämäkokemus tuo opiskeluun laajempaa näkökulmaa, mutta opiskelussa voi tulla vastaan myös monia haasteita. Elinikäinen oppiminen on kuitenkin nykypäivänä lähes vaatimus, ja on hienoa, että aikuisilla on mahdollisuus opiskella itselleen uusia ammatteja.

Toinen keskeinen asia tutkimuksessani, jota käsittelen luvussa 3, on ammatillisen identiteetin kehittyminen ja sen muutokset. Identiteetti, eli käsitys omasta itsestään, kehittyy läpi koko ihmiselämän. Ammatillisen identiteetin kehittyminen on myös pitkä prosessi, joka alkaa jo opiskeluajoista ja jatkuu pitkälle työelämään. Sitä on mahdollisuus kehittää ja rakentaa jatkuvasti, mutta siinä on kuitenkin omat haasteensa työelämän ja yhteiskunnan nopeiden muutosten vuoksi. Ammatillinen identiteetti muuttuu, kun vaihdetaan kokonaan uudelle alalle. Muutos tapahtuu

pikkuhiljaa, ja muuttumiseen vaikuttaa muun muassa sitoutuminen aikaisempaan ammatti-identiteettiin.

Ammatinvaihtajista on tehty tutkimuksia ammatillisen identiteetin muutosten valossa, ja aikuisopiskelusta on saatavilla paljon tietoa. On myös tutkittu, miten musiikin harrastelijoista tulee ammattimuusikoita ja minkälaisen tien he käyvät läpi kohti muusikkoutta. En löytänyt kuitenkaan yhtään tutkimusta musiikkipedagogeiksi tai muusikoiksi opiskelevista aikuisopiskelijoista, joilla on jo ennestään yksi tai useampia ammatteja. Aihe on mielestäni tärkeä tuoda esiin, jotta saadaan tietoa aikuisopiskelun haasteista ja hyödyistä. Tärkeää on myös huomioida aikuisten musiikilliset taustat, jotka voivat olla hajanaisia sen mukaan, minkälaisia elämänvaiheita heillä on ollut ja kuinka paljon musiikkia on harrastettu aikuisiällä. Tutkimuksessa on kiinnostavaa myös nähdä, mitä hyötyä musiikin ammattiopinnoista on tulevaisuuteen, miten työllistytään ja mitkä olivat motiivit lähteä opiskelemaan musiikin alalle.

2 AIKUINEN OPPIJANA

Tässä luvussa tarkastellaan aikuisen elämänvaiheita Erik Eriksonin elämänkaaripsykologian avulla sekä aikuisopiskelua ja elinikäistä oppimista. Tässä tuodaan esille, miten aikuisopiskelijat poikkeavat nuorista opiskelijoista ja miten elämäkokemus tuo erilaista näkökulmaa opiskeluun.

2.1 Aikuisuuden vaiheet

Erik Eriksonin (1902–1994) elämänkaaripsykologiassa tarkastellaan identiteetin elämänmittaista kehitystä. Erikson on kehittänyt teorian, jossa ihmisen elämänvaiheet on jaettu kahdeksaan kehitysvaiheeseen: vauvaike, taaperovaike, leikki- ikä, varhaisuoruus, nuoruus, varhaisaikuisuus, aikuisikä ja vanhuus. (Dunderfelt 2011, 231, 239.) Jokaisessa elämänvaiheessa on jokin kriisi, joka yksilön pitäisi ratkaista. Onnistuessaan ratkaisussaan yksilö kykenee sopeutumaan ympäristön vaatimuksille. Jos kehityskriisi jää ratkaisematta, se vaikeuttaa myöhempää kehitystä. (Lehtovirta, Huusari, Peltola & Tattari 1996, 123.)

Aikuisuuden voi jakaa alku-, keski- ja myöhäsaikuisuuteen. Varhaisaikuisuuden voi määrittellä olevan noin 20–40-vuotiaana ja keskiaikuisuuden eli keski- iän noin 40–65-vuotiaana. Aikuisuuden alkuvaiheen kehitystehtäviin kuuluvat ammatin hankkiminen, parisuhteen solmiminen ja lasten hankkiminen, ja keski- ja myöhäsaikuisuuteen kuuluvat taloudellisen aseman ja harrastusten kehittäminen, luopuminen lapsista sekä omien vanhempien tukeminen ja hoitaminen. Keskeistä aikuisen kehityksessä on henkilökohtaisen identiteetin vakiinnuttaminen. Aikuiseksi siirtymistä muokkaa eniten vanhemmaksi tulo sekä koulutuksen hankkiminen. (Pakarinen & Roti 1996, 89–99; Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2018, 178–180.)

Eriksonin mukaan kaksi aikuisuuteen liittyvää kriisiä ovat varhaisaikuisuudessa joko läheisyyden tai eristyneisyyden kokemus ja keski- iässä joko tuottavuuden tai lamaantumisen kokemus. Läheisyys syntyy identiteetin muodostumisesta, ja vaikeudet suhteiden muodostamisessa johtavat eristäytymiseen. Tuottavuus eli generatiivisuus tarkoittaa halua synnyttää ja ohjata lapsiaan ja halua ottaa vastuuta. Jos jää ilman vastuuta ja vastuun kantamista, se voi näkyä psykososiaalisena lamaantumisena. (Nurmi ym. 2018, 181.)

Monet keski-ikäisen kynnyksellä olevat aikuiset alkavat pohtimaan omaa elämäänsä. Tulee tarve käydä läpi omaa menneisyyttä ja elettyä elämää. Ollaan niin sanotusti elämän puolivälissä. Se pysäyttää miettimään, mitä minä haluan elämältäni, ja minkälaista elämää haluan elää tulevaisuudessa. Samalla saattaa miettiä myös omaa uraansa ja työelämäänsä. Mitä haluan tehdä tästä eteenpäin? Olenko tyytyväinen nykyiseen ammattiini ja työhöni, vai kaipaanko jotakin uutta? Lapsuuden musiikkiharrastus saattaa monella jäädä taka-alalle, joka saa uuden kipinän aikuisena. Halu toteuttaa omia musiikillisia puoliaan voi kasvaa niin suureksi, että haluaa opiskella musiikista itselleen ihan uuden ammatin.

2.2 Elinikäinen oppiminen

Kouluttautuminen kuuluu nykyään lähes jokaisen aikuisen työssäkäyvän elämään, mikä kehittää omaa ammatillista osaamista. Ennen hankittiin yksi ammatillinen pätevyys, joka riitti eläkeikään asti, koska työelämän muutokset eivät olleet niin nopeita kuin tänä päivänä. Nyt ammattia pitää jatkuvasti uudistaa ja ajankohtaistaa, jotta pysytään kehityksen mukana. (Paane-Tiainen 2000, 5.) Aikuisopiskelija määritellään 25-vuotiaaksi tai sitä vanhemmaksi opiskelijaksi, jolla on jo aikaisempi koulutus ja joka on ollut opiskeluista tauolla. Ennen aikuiskoulutusta opiskelijalla on usein takanaan ammatillisia opintoja, työelämää tai lastensa hoitamista. (Vallela 2007, 57.)

Moni pitää opiskelujen yhtenä esteenä sitä, ettei ikänsä puolesta ole mahdollisuutta oppia. Ajatellaan, että oppiminen ja koulunkäynti kuuluivat lapsuuteen ja nuoruuteen eikä enää aikuisena ole oppimiskykyinen. Kuitenkin aikuisten oppimiskyvyistä on olemassa kokeellisia tutkimustuloksia. Tutkimuksissa on verrattu eri ikäkausien ryhmiä toisiinsa ja todettu, että ihmisen oppimiskyky pysyy lähes muuttumattomana 20. ja 40. ikävuoden välillä. Tämän jälkeen oppimiskyky heikkenee hieman, mutta vasta 60. ikävuoden jälkeen se heikkenee nopeampaa. Kuitenkin jopa eläkeikäiset voivat vielä saavuttaa hyviäkin oppimistuloksia. Oppimiskyky heikkenee käyttämättömänä, jonka vuoksi yksilöiden välillä on tietysti eroja. (Peltonen 1991, 21–22.)

Elinikäinen oppiminen on hyvin tiedostettu nykypäivänä, ja sitä halutaan vahvistaa jatkuvasti enemmän. Oppimista tapahtuu päivittäin huomaamattamme, mutta se voi olla myös aktiivista tarkoituksenmukaista oppimista. Oppiminen voi olla erilaista eri tilanteista ja ajasta riippuen, eikä ole yhtä oikeaa tapaa oppia. Aikuisoppija hyötyy elämäkokemuksesta ja sen mukana tuomista erilaisista näkemyksistä ja tulkintamahdollisuuksista. (Paane-Tiainen 2000, 11.) Haasteena ammatillisen koulutuksen opetuksessa ovat samoilla kursseilla opiskelevat nuoret sekä aikuiset,

jotka elävät eri kehitysvaihetta sekä minä- että ammatillisessa identiteetissä. Nuoret luovat vasta omaa ammatillista identiteettiään, kun aikuiset jo muuttavat ja rakentavat uudelleen omaansa. Nuorten kehitysvaiheeseen liittyy ihmissuhteet ja perheen perustaminen, kun aikuisilla on jo perhe, lapsia ja vakinaiset ihmissuhteet. (Stenström 1993, 42.)

Aikuisopiskelijoilla on monenlaisia haasteita yhdistää opinnot elämäntilanteeseensa. Valtti-hankkeen opintojen viivästymistä käsittelevän julkaisun mukaan (2010) aikuisopiskelijoiden viisi yleisintä opintojen viivästyksen syytä ovat ohjauksen puute, työssäkäynti, perhe- elämä ja ihmissuhteet, henkinen hyvinvointi sekä laiskuus. Monet opiskelijat ovat esittäneet useampia syitä opintojen viivästymiselle. Muita yleisiä opiskelijoiden mainitsemia syitä ovat fyysinen terveydentila, opiskelumotivaation puute, suunnitelmien toteutusten vaikeus, opiskeltavien asioiden vaikeus, opiskelupaikkakunnan ulkopuolella asuminen, taloudelliset vaikeudet, vaikeudet suunnitella ajankäyttöä, puutteelliset opiskelutaidot sekä vaikeudet tiettyjen oppiaineiden opiskelussa. (Takala 2013, 184.)

Ihmisen minäkuva on osa persoonallisuutta, ja se vaikuttaa oppimiseen. Itsearvostus, itsetuntemus ja itseluottamus ovat minäkuvan kolme osa-aluetta. Minäkuvaan liittyy käsitys omasta itsestä fyysisenä sekä psyykkisenä ihmisenä. Ympäristö ja toiset ihmiset muokkaavat jatkuvasti käsitystä omasta itsestään ja minäkuva muuttuu koko ajan. Kokonaiskäsitys itsestämme vaikuttaa käsitykseen itsestämme oppijana. Itsetuntemusta ja itsearvostusta on mahdollisuus kasvattaa uuden oppimisen kautta. (Paane-Tiainen 2000, 20, 24.)

3 IDENTITEETTI

Tässä luvussa käsitellään identiteettiä ja ammatillista identiteettiä. Omalla identiteetillä on merkitystä ammatillisen identiteetin kehittämisessä. Aikuisopiskelijoilla on yleensä jo kehittynyt jokin ammatillinen identiteetti aikaisemmassa työssään. Uuden ammatin opiskelussa uutta ammatti-identiteettiä lähdetään rakentamaan vanhan ammatti-identiteetin päälle.

3.1 Identiteetin muodostuminen

Identiteetillä tarkoitetaan käsitystä omasta itsestään. Sen kehitys jatkuu läpi koko elämän. Vahvan identiteetin omaava pystyy elämään sopusoinnussa itsensä kanssa sekä omien valintojensa ja arvojensa kanssa. (Niemi 2013, 16.) Identiteettiä ei ole aikaisemmin ryhdytty edes määrittelemään, koska sitä on pidetty itsestään selvänä. Tutkijat ovat kuitenkin kiinnostuneet identiteetistä silloin, kun sen rakentaminen on vaikeutunut ja on syntynyt yhteiskunnan vastaisia ja yhteiskuntaa uhkaavia identiteettejä. (Eteläpelto, Collin & Saarinen 2007, 96–97.)

Identiteetti, persoonallisuus ja minuus kehittyvät oletettavasti yksilöllistymisprosessin kautta vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Identiteetti-käsite voidaan jakaa persoonalliseen, sosiaaliseen ja minäidentiteettiin. Yksilöllinen identiteetti muodostuu persoonallisesta identiteetistä sekä ammatti-identiteetistä. Yksi tunnetuimpia identiteettinäkemymiä on Eriksonin käsitys minäidentiteetistä. Hänen mukaansa persoonallisuuden kehitys jakautuu kahdeksaan vaiheeseen. Jokaisessa vaiheessa on jokin kehityskriisi. Erityisesti nuoruuden kriisissä ammatinvalinta on suuressa roolissa, koska se on aikuiselämän yksi suurin persoonallisuuden toteuttamiskeino. (Stenström 1993, 32–33.)

Jotta identiteetti olisi ehyt, sen pitäisi olla oma eikä omaksuttu. Omaksuttu identiteetti on yleensä vanhempien toiveiden mukainen, jolloin lapsi on halunnut – tai muuta vaihtoehtoa ei ole ollut – elää vanhempien odotusten mukaan. Lapsen oma näkemys voidaan ohittaa esimerkiksi ammatinvalinnassa, harrastuksissa, uskossa ja jopa puolison valinnassa. Murrosiässä tulee identiteettikriisi, jossa lapsi usein kyseenalaistaa valmiita elämänmalleja ja vastustaa vanhempien tapaa elää. Tämän jälkeen on kuitenkin mahdollista löytää oma identiteetti, eli se, kuka oikeasti olen. (Niemi 2013, 16.)

3.2 Ammatillinen identiteetti

Ammatillisella identiteetillä tarkoitetaan käsitystä itsestään ammatillisessa mielessä: millaisena ihminen näkee itsensä suhteessa työhön ja ammatillisuuteen ja minkälaiseksi hän haluaisi tulla. Ammatilliseen identiteettiin liittyy myös se mihin kokee kuuluvansa, mitä pitää tärkeänä työssään ja mitkä ovat työtä koskevat arvot ja tavoitteet. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 46.) Identiteetti on keskeinen ilmiö ammatillisessa kasvussa ja kehityksessä (Stenström 1993, 31).

Yhteiskunnan ja työelämän muutoksissa identiteetistä on tullut ongelmallinen ja ristiriitainen. Työelämässä vaaditaan vahvaa ammatillista identiteettiä, mutta samalla peräänkuulutetaan moniammatillisuutta, ammatillisten rajojen ylityksiä ja elinikäistä oppimista. Jatkuva ammatillisen identiteetin rakentaminen on haastavaa, ja siitä on tullut koko työuran mittainen tehtävä. Lyhyet projektiluontoiset työsuhteet eivät rakenna ammatti-identiteettiä ihanteellisesti. Työntekijöiltä vaaditaan oman minuuden ja persoonallisuuden ammatillista kasvua, erityisesti hoitoalan, kasvattajan ja opettajan ammateissa, joissa oma minuus ja tunteet ovat mukana. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 47-48.) Yksilöllisyyttä korostavassa kulttuurissamme on alettu työstämään aktiivisesti ihmisen käsitystä itsestään ja suhteestaan muihin. Ammatti-identiteetistä on tullut entistä epävakampaa työelämän epävarmuuden ja epävakaisuuden sekä jatkuvan oppimisen myötä. Työntekijöiden tulisi selviytyä jatkuvista muutosvaatimuksista, työsuhteiden ehtojen epävakaudesta ja jatkuvasta osaamis- ja oppimisvaatimusten kasvusta. (Eteläpelto ym. 2007, 91–92.)

Ammatti-identiteettiä joutuu määrittelemään uudelleen työn vaihtamisen tai työtehtävien ja työroolien muuttumisen yhteydessä. Tietoisuus omasta ammatti-identiteetistä on lähes joka työssä vaatimuksena, ja meiltä vaaditaan jatkuvaa työidentiteetin muokkaamista ja uudistamista. Tavallinen palkkatyöläinen joutuu dokumentoimaan jatkuvasti omaa osaamista ja työn tuloksia. (Eteläpelto ym. 2007, 94.)

Ammatillinen kasvu on vuosia kestävä prosessi. Sen eteneminen on jaoteltu viiteen portaaseen: noviisi, edistynyt, pätevä, taitava ja asiantuntija. Aluksi noviisin eli aloittelijan työskentely on rajoittunutta ja perustaitojen harjoittelua, osaamisen koostuessa faktoista. Edistynyt tarvitsee vielä tukea, mutta pystyy jo toimimaan vähimmäisvaatimusten mukaan. Pätevä työntekijä kykenee analysoimaan ja ratkaisemaan ongelmia, mutta tarvitsee vielä kokeneemman kollegan tukea. Tämä taso saavutetaan yleensä 2–3 vuoden päästä työn aloittamisesta. Taitava työntekijä pystyy

hyödyntämään kokemusta ja liittää asioita toisiinsa, ja työskentely on kokonaisvaltaista. Asiantuntijan eli ekspertin osaaminen on monitaitoista ja joustavaa ja hänen tietotaitonsa on laaja ja monitaitoinen. Jokainen on aina noviisi aloittaessaan uudella alalla, mutta ammatillinen kehitys voi olla nopeaakin aikaisempien taitojen edistäessä kasvua. (Paane-Tiainen 2000, 94.)

Muusikoiden ammatillisen identiteetin rakentaminen on hyvin erilainen prosessi moneen muuhun ammattiin verrattuna. Siinä missä muut yliopisto- ja korkeakouluopiskelijat alkavat rakentaa omaa ammatti-identiteettiään opiskelujen alussa, musiikillisesti lahjakkaat nuoret ovat aloittaneet oman soittajaidentiteetin rakentamisen jo vuosia aikaisemmin. Taitava ja pitkällä oleva soittaja saattaa olla jo valmiiksi muusikkojen "heimossa", mikä vaikuttaa hänen ammatillisen identiteetin kehittymiseen. (Huhtanen 2004, 92–93.)

3.3 Ammatillisen identiteetin muutokset alaa vaihtaessa

Opiskeluajalla on iso merkitys ammatillisen identiteetin kehittymiseen. Kehitys alkaa jo kuitenkin ennen opintojen alkua kun päätös ammatinvalinnasta on tehty. Jotta ammatillisen identiteetin kehittämisprosessi pääsee käyntiin, täytyy yksilöllä olla innostus ja mielenkiinto alaa kohtaan, jossa valinta on tehty tietynlaisen ammatti-identiteetin kehitykselle. (Hyvönen 2008, 25.)

Hyvönen (2008) on tutkinut pro gradussaan ammatti-identiteetin kehitysprosessia opiskeltaessa uutta ammattia aikuisiällä. Hän haastatteli seitsemää aikuisopiskelijaa, jotka kouluttautuivat uudelleen ja opiskelivat lähihoitajaksi. Haastateltavien entisellä ammatti-identiteetillä ei näyttänyt olevan suurta merkitystä tulevaan ammatti-identiteettiin, koska he eivät olleet sitoutuneet vanhaan ammattiinsa kovin vahvasti päätöksen vuoksi tai muuten eivät olleet kokeneet ammattiaan itselleen tärkeäksi. Tutkimuksessa ilmeni, että voimakkaammin edelliseen ammattiin sitoutuneilla oli vaikeampaa rakentaa uutta ammatti-identiteettiä opintojen alkuvaiheessa kuin niillä, jotka suhtautuivat löyhemmin entiseen ammattiinsa. Vahvasti ammattiinsa sitoutuneilla meni pidempään päästä vanhasta ammatti-identiteetistään irti.

Haastateltavien ammatti-identiteetin kehittyminen lähti toden teolla käyntiin opintojen jälkeen heidän siirtyessään työelämään. Haastateltavat kokivat edellisistä ammateistaan olevan hyötyä uusissa työpaikoissaan, sillä se helpottaa ja nopeuttaa uuden ammatti-identiteetin vahvistumista. Ammatti-identiteetin kehittymisen kannalta on erittäin tärkeää päästä työelämään valmistumisen jälkeen, koska se lisää ammatillista varmuutta. Pysyvä työsuhde on identiteetin kehittymisen

kannalta kaikkein paras vaihtoehto, sillä pätkätyöt eivät tue ammatillista kasvua eikä työpaikan tiheään vaihtuessa ehdi rakentaa omaa ammatti-identiteettiään. (Hyvönen 2008, 85–89.)

Ammatti-identiteetin kehittymiseen vaikuttavat myös opiskeluaikana olevat epävarmuudet, ja se kokeeko olevansa onnistunut vai epäonnistunut. Työelämään siirtyessä kehitykseen vaikuttavat työssä saatu palaute, työssä koettu arvostuksen tunne ja opiskeluaikana saadun ammatti-identiteetin pohjan varmistuminen työkokemuksen kautta. (Hyvönen 2008, 107.)

Musiikkia harrastavat lapset luovat omaa musiikillista- ja soittaja- identiteettiään jo lapsena. Voisi sanoa, että lapsuudessa on luotu jo pohjaa ammatti-identiteetin rakentumiselle. Musiikin ammattiopinnoissa ammatillinen identiteetti joko vahvistuu tai heikkenee. Siihen vaikuttaa moni asia, muun muassa oma innostus ja koulussa saatu palaute ja kannustus. Aikuisopiskelijoilla lapsuuden ja nuoruuden musiikin harrastuksesta on jo pitkä aika ja pitkät tauot saattavat vaikuttaa ammatillisen identiteetin kehittymiseen.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Haastateltavien valinta

Lähetin kyselyn valitsemalleni joukolle, Oulun ammattikorkeakoulusta musiikkipedagogeiksi tai muusikoiksi valmistuneille. Haastateltavat valitsin sen perusteella, että tiesin heillä olevan aikaisempia ammatteja ja tunsin jollakin tavoin heidän taustansa. Valitsin sellaisia henkilöitä, jotka ovat jo valmistuneet, koska minua kiinnostaa tietää mihin he ovat työllistyneet valmistumisen jälkeen.

4.2 Aineiston kerääminen

Lähetin 21 kysymystä sisältävän kyselyn (liite 1) kymmenelle Oulun ammattikorkeakoulusta musiikkipedagogiksi tai muusikoksi valmistuneelle. Otin valitsemiini henkilöihin yhteyttä puhelimitse ja kysyin kiinnostusta vastata kyselyyni. Oli helpointa lähteä kyselemään sellaisilta henkilöiltä, joilla tiesin olevan aikaisempia ammatteja ja kokemusta eri aloilta. Tämän vuoksi kyselyjoukkoni jäi suhteellisen pieneksi. Kyselyjoukkoni on rajattu musiikkipedagogeihin ja muusikoihin, eikä kyselyssä ole mukana kirkkomuusikoita ja pop-jazzmuusikoita. Kysely toteutettiin sähköisellä kyselyjärjestelmällä Webropolilla ja kyselylinkki lähetettiin vastaajien sähköposteihin 1.4.2019. Kyselyn vastaamisaika oli yksi viikko. Määräaikaan mennessä sain vastaukset kahdeksalta henkilöltä.

4.3 Kyselyn purkaminen

Tässä luvussa kerrotaan tutkimuksen tulokset ja käydään läpi esitetyt kysymykset ja vastaukset. Vastaukset on jaoteltu aihepiireittäin alaotsikoihin. Ensin käydään läpi vastaajien musiikillista taustaa ja musiikin merkitystä lapsuudessa ja nuoruudessa. Sen jälkeen kerrotaan heidän ammatti- ja työtaustoistaan ja musiikin ammattiopintoihin hakeutumisen syitä. Seuraavat kaksi alaotsikkoa käsittelevät musiikillista ja ammatillista identiteettiä. Viimeiset kaksi alaotsikkoa käsittelevät aikuisopiskelua sekä vastaajien työtilannetta tällä hetkellä.

Kyselyn ensimmäiset kaksi kysymystä koskivat vastaajien ikää ja sukupuolta. Vastaajista kaksi oli miehiä ja kuusi naisia. Ikäjakauma oli seuraavanlainen: neljä vastaajista oli 30–40-vuotiaita, kaksi 40–50-vuotiaita ja kaksi 50–60-vuotiaita. Toisin sanoen puolet olivat alle 40-vuotiaita ja puolet yli 40-vuotiaita.

4.3.1 Musiikillinen tausta

Kysymykset 3–7 koskivat kyselyjoukon musiikillisia taustoja. Halusin tietää, millaiset musiikilliset lähtökohdat heillä on, koska se vaikuttaa mielestäni siihen minkälaiset lähtökohdat heillä on ollut ammattipintojen aloittamiseen.

Kolmannessa ja neljännessä kysymyksessä kysyttiin, mitä instrumentteja vastaajat ovat soittaneet ja mikä on heidän pääinstrumenttinsa. Vastaajista neljällä pääinstrumenttina oli laulu, kahdella piano, yhdellä huilu ja yhdellä piano sekä alttoviulu. Suurin osa oli soittanut muitakin instrumentteja oman pääinstrumentin lisäksi. Vain yksi vastaajista oli soittanut pelkästään pääinstrumenttiaan. Laulajilla yhteisenä tekijänä oli, että kaikki olivat soittaneet pianoa. Lisäksi muita instrumentteja, joita laulajat olivat soittaneet, olivat viulu, urut, nokkahuilu, kitara, baritonitorvi, trumpetti sekä pasuuna. Yksi pianisteista kertoi soittaneensa viulua ja huilua sekä laulaneen kuorossa. Alttoviululistipianisti oli soittanut oboeta ja harrastanut laulua. Huilisti oli soittanut käyrätorvea ja pianoa. Yhteistä kaikille instrumentalisteille oli se, että kaikki olivat soittaneet pianoa. Yhteenvetona tästä voisi sanoa, että suurin osa on soittanut muitakin instrumentteja kuin omaa pääinstrumenttiaan.

Viidennessä kysymyksessä kysyttiin minkä ikäisenä vastaajat olivat aloittaneet pääinstrumentin harrastamisen. Vastaajista kaikki laulajat olivat aloittaneet laulun harrastamisen aikuisiällä 18–30 vuoden iässä. Muun instrumentin soittajat olivat aloittaneet pääinstrumenttinsa harrastamisen huomattavasti nuorempana, poikkeuksena yksi 18-vuotiaana aloittanut. Oman instrumentin soittoharrastus aloitetaan yleensä lapsena ja lauluopinnot vasta myöhemmässä iässä, joten vastauksissa ei ollut mitään poikkeavaa.

Kuudennessa kysymyksessä selvitettiin, onko vastaajilla ollut ajanjaksoja, jolloin ”tavoitteellinen” soittaminen tai laulamminen on ollut tauolla. Viidellä kahdeksasta vastaajasta oli ollut pitkiäkin taukoja. Pisin tauko oli 19 vuotta. Muut vaihtelivat 6–10 vuoden välissä. Kolme vastaajista sanoi, ettei taukoja ole oikeastaan ollut missään vaiheessa. Monilla aikuisopiskelijoilla on siis pitkiä

tauvoja musiikin harrastamisessa, jonka uskon vaikuttavan ja näkyvän oman ammatillisen identiteetin rakentumisessa opintojen aikana ja sen jälkeen.

Seitsemännessä kysymyksessä kartoitettiin vastaajien viimeisintä tutkintoa ennen musiikin ammattiopintoja. Vastauksista ilmeni kysymyksen olevan hieman epätarkka, koska osa oli kertonut edellisen ammattitutkinnon, vaikka tarkoitin kysymykselläni edellistä musiikkitutkintoa. Ne jotka olivat vastanneet kysymykseeni musiikkitutkinnosta, olivat tehneet D- tai C- tutkinnon ennen musiikin ammatillisia opintoja joka on aika yleistä.

4.3.2 Musiikin merkitys lapsuudessa ja nuoruudessa

Kysymykset 8–10 käsittelevät ammatti- ja työtaustoja, joten niihin palataan hieman myöhemmin. Kysymyksissä 11–12 halusin selvittää millainen merkitys musiikilla ja soittamisella on ollut lapsuudessa ja nuoruudessa ja millaisissa musiikillisissa tilanteissa vastaajat ovat kokeneet onnistumisen tunteita ennen ammattiopintojaan. Suurin osa oli sitä mieltä, että musiikilla ja soittamisella on ollut valtavan suuri merkitys lapsuudessa ja nuoruudessa. Eräs kertoi, että oli rahoittanut ajokortin tekemällä sijaisuuksia ja useat sanoivat, että soittamiseen on käytetty huomattavan paljon aikaa. Musiikki koettiin kuuluvan osana omaan elämään.

”Kuulemani musiikki lumosi minut täysin jo lapsena. Kun naapurista kuului avoimen oven kautta pianonsoittoa, seisoin ja kuuntelin niin kauan kuin sitä kuului.”

”Mutta myös jollain tavalla olen hengittänyt aina musiikkia, ihan pikkulapsesta saakka.”

”Iso osa elämää, tärkeä tavoitteellinen harrastus, josta tuli ammatti.”

Vain yksi vastaajista kertoi, että hänellä ei ole ollut lapsuuden ja nuoruuden aikaista päämäärätietoista musiikkiharrastusta ja tämä on heikentänyt hänen itseluottamustaan. Hän on kokenut ammattiopinnoissaan, että joutuu tekemään enemmän töitä kuin muut opiskelijat eikä hän tiedä klassisesta musiikista niin paljon kuin muut.

Ennen musiikin ammattiopintoja oli koettu paljon onnistumisia erilaisissa musiikillisissa tilanteissa. Esiintymisistä oli jäänyt monilla hyvät muistot. Osa tunsu onnistuneensa tutkinnoissa ja niistä oli jäänyt positiivinen kuva. Opetustilanteista on jäänyt hyviä kokemuksia ja iloittiin siitä, että on saanut opettaa ilman pätevyyttäkin ja omia neuvoja on arvostettu. Oman instrumentin harjoittelussa oli

myös saatu hyviä kokemuksia ja iloittu uuden asian oivaltamisesta. Eräs oli kokenut onnistuneensa, kun sai lohduttaa musiikilla hautajaisissa surevia omaisia. Yksi mainitsi saaneen hyvän mielen hyvän palautteen saamisesta.

Vastauksista voi aistia sen, miten musiikki on ollut jo lapsena tärkeä osa elämää. Se on jättänyt kaikilla selvästikin syvän jäljen ja jäänyt osaksi omaa identiteettiä, minkä uskoisin vaikuttaneen aikuisiällä virinneeseen haluun opiskella musiikkia. Myös onnistumisen tunteilla ja kokemuksilla on merkitystä musiikillisen identiteetin kehitykselle ja kasvulle, sillä ne luovat positiivista kuvaa omasta musikaalisuudesta ja osaamisesta.

4.3.3 Aikaisemmat ammatit ja työtaustat

Kysymykset 8–9 koskevat edellistä koulutusta ja työtä ennen musiikin ammattiopintoja. Kolmella vastaajista oli kaksi aikaisempaa ammattia: kättilö ja vyöhyketerapeutti, musiikkioppilaitoksen soitonopettaja ja poliisi sekä musiikinohjaaja ja rajavartija. Yhdellä oli kolme ammattia: sähkötekniikko, tuotantotalousinsinööri sekä koulutettu hieroja. Kaksi vastaajista on lääketieteen lisensiaatteja, yksi merkonomi ja yksi merkantti.

Vastaajien työpaikat ovat olleet hyvin erilaisia ennen musiikin ammattiopintojen aloittamista. Kaksi on tehnyt lääkärin työtä ja yksi on toiminut kättilönä. Yksi on ollut toimistosihteerinä, toimistotyöntekijänä tehtaan toimistossa sekä alakoulujen ja lukion kansliassa. Yksi on ollut poliisissa rikostutkijana ja hätäkeskuksessa päivystäjänä. Yksi on työskennellyt rajavartijana. Yksi on ollut sähköurakoinnin projektipäällikkönä ja sähkötarviketukun myyntikonttorin päällikkönä.

4.3.4 Syitä musiikin ammattiopintoihin hakeutumiseen

Kysyttäessä (kysymys 10) mitkä tekijät vaikuttivat musiikin ammattiopintoihin hakeutumiseen, neljä kertoi elämäntilanteensa olevan sopiva sillä hetkellä opiskeluun. Useat kokivat myös työnsä raskaaksi, halusivat vaihtelua ja ympäristönvaihdosta tai edellinen työ kyllästytti. Muutama halusi myös kokeilla, olisiko heillä potentiaalia musiikin opintoihin. Joku mainitsi aikuiskoulutustuen mahdollistaneen opiskelemisen. Kolme vastasi, että heillä oli tarve musisoida ja kiinnostus oman instrumentin kehittämiseen oli suuri. Yksi vastaajista halusi saada opettajanpätevyyden, koska oli opettanut aikaisemmin jo useita vuosia ilman pätevyyttä. Suurimman osan vastauksista välittyi halu

päästä musisoimaan ja monen kiinnostus kehittyä omassa instrumentissaan oli voimakas. Aikuisopiskelijoilla näyttäisi olevan paljon esteitä opiskelulle ja monet lähtevät opintojen tielle silloin, kun oma elämäntilanne antaa siihen mahdollisuuden.

4.3.5 Musiikillinen identiteetti eri ikäkausina

Kolmastoista kysymys koski sitä, miten oma musiikillinen identiteetti koetaan, millainen se oli lapsena ja nuorena ja millainen se on nykyään. Osa innostui vastaamaan pitkänkin kertomuksen omista kokemuksistaan. Muutama vastaajista kertoi, että lapsuudessa musiikki on ollut enemmänkin kiinnostava harrastus, kun nykyään se on ammattimaisempaa ja rohkean kokeilevaa ennakkoluulottomuutta. Joistakin vastauksista voi päätellä, että lapsuudessa oma musikaalisuus ja musiikkiin suhtautuminen on koettu positiivisena asiana.

”Lapsena ja nuorena minua pidettiin kotipaikkakunnallani aika lahjakkaana soittajana ja musiikillinen itsetuntoni oli melko hyvä, ehkä vääristyneenkin hyvä.”

”Lapsena musiikki kumpusi lähinnä omasta olemuksesta, koska ei ollut kovin hyviä opettajia jotka olisivat topakasti määränneet soittoa johonkin suuntaan. Siinä mielessä lapsuus oli luovaa aikaa ja pystyi keksimään ja kokeilemaan.”

”Nuorena musiikillisen identiteetin kasvuuni kuului musiikin kautta kommunikaatio, joka vahvisti persoonallisuuttani.”

Vastauksista käy siis ilmi, että lapsuudessa oma suhde ja suhtautuminen musiikkiin on ollut mutkatonta ja rohkean kokeilevaa ja innostunutta. Vastaukset olivat hyvin erilaisia, mutta niistä voi päätellä, että musiikki oli lapsena harrastus, jota ei vielä otettu liian vakavasti. Osa luonnehtii lapsuudenaikaista musiikillista identiteettiään hajanaiseksi ja se on ollut enemmänkin suorittamista, jossa sosiaaliset suhteet ovat tärkeämpiä. Osa on kokenut, että lapsuudenaikainen luotto omaan osaamiseen on hieman horjunut myöhemmin. Lapsuuden hyvä musiikillinen minäkuva on kokenut muutoksia ja opetuksen kaavamaisuus on horjuttanut koko musiikin syvintä olemusta.

”Tämä käsitys kuitenkin muuttui musiikkilukiossa jossa oli useita erityislahjakkaita, myöhemmin ammattilaiseksi valmistuneita muusikoita. Podin huonommuuden tunnetta näihin huippulahjakkuuksiin verrattuna.”

”Hieman vanhempana kuvioon astuivat hyvät ja tehokkaat opettajat, mutta samalla soitto meni tietyn kaavan mukaan opetteluksi. Siihen malliin, että tämän ja tämän kun opettelet, niin saat hyviä arvosanoja.”

Se millaiseksi musiikillinen identiteetti koettiin tänä päivänä, vaihteli eri ihmisillä. Musiikillinen identiteetti koettiin ammattimaiseksi, hyväksi tai vaikeasti määriteltäväksi. Eräs pohti, ettei ole edelleenkään muusikko koska ajattelee, että muusikot ovat lahjakkaampia kuin hän itse. Hän kokee, että musiikillinen identiteetti on ehkä vielä muodostumassa. Yhden musiikillinen identiteetti on muuttunut opetustyössä ja työpaikan palautteella on ollut siihen vaikutusta.

Muutamilla oli jäänyt ammattikorkeakoulun ajoilta ikäviäkin kokemuksia. Yhden mielestä vanhemmilla ei ole koulussa samanlaista arvoa kuin nuoremmilla ja hän koki, ettei oma identiteetti päässyt kovinkaan rakentumaan opiskeluaikana. Toisen mielestä koulussa opetettiin soittamaan tietyn kaavan mukaan eikä opiskelijalle annettu mahdollisuutta tulkita itse. Tämän kaavamaisen opettamistyylin vuoksi henkilö ajattelee, ettei ehkä sen takia itse halua opettaa päätoimisesti musiikkia.

Yksi kuvaus oli hyvä esimerkki siitä, miten musiikillinen minäkuva ja -identiteetti voi muuttua iän, erilaisten kokemusten, tapahtumien ja palautteen johdosta jatkuvasti.

”Epävarmuutta herätti myös muisto I- tutkinnon lautakunnan kommenteista, joissa minulle suositeltiin musiikinohjaajalinjalle hakemista. Totesin, etten halua kansalaisopiston musiikinopettajaksi ja päätelin palautteesta, ettei minulla olisi lahjoja enempään. Myöhemmin kuitenkin soitin jo ohjelmistoa, joka vaativuutensa suhteen riitti musiikkipedagogin suuntautumisvaihtoehdon pääsykokeisiin. Pääsin opiskelemaan musiikkipedagogiksi, vaikka epävarmuus muusikkoudestani oli valtava. Lukiolaisena ja amk- opiskelujen alkuaikoina koin olevani jossain määrin mekaaninen mielikuvitukseton muusikko. Pikkuhiljaa kuitenkin ammattikorkeakoulun opintojen aikaan aloin ymmärtää, että minulla oli oma taiteellinen näkemykseni. Olen ymmärtänyt myös sen, että musiikillinen näkemys kypsyy koko loppuelämän ajan. Valmista muusikkoa ei ole olemassakaan. En koe olevani huippulahjakas muusikko. Taiteellisuuteeni on vain keskinkertaista, mutta pystyn nauttimaan musiikista ja välittämään kanssaihmisille jotakin kaunista musiikin kautta.”

Näyttää siltä, että kaikki vastaajista kokivat musiikillisen identiteetin muuttuneen lapsuudesta. Lapsena musiikki on ollut harrastus, nykyään se on ammatti. Tämä lienee muuttanut paljon kunkin identiteettiä. Eroja vastaajien välillä oli siinä, miten nykyään suhtaudutaan musiikkiin ja muusikkouteen.

4.3.6 Musiikillisen ja ammatillisen identiteetin muutokset

Neljännestätoista kysymyksessä käsiteltiin musiikillisen identiteetin muutoksia ammattiopintojen aikana. Suurin osa vastaajista tarkasteli omaa musiikillista identiteettiään ja sen kehittymistä ja muuttumista opintojensa aikana positiivisin mielin. Oma kehittyminen vahvisti itseluottamusta ja oppi katsomaan realistisesti omia hyviä puolia sekä kehityksen kohteita. Eräs kertoi löytäneensä oman muusikkoutensa opintojensa aikana ja ymmärtäneensä omat rajansa muusikkona. Moni kertoi, että musiikillinen identiteetti ammattimaistui opintojen aikana. Muutamasta vastauksesta pystyi päättämään, että alun hankaluuksien ja epävarmuuksien jälkeen ymmärrys omista taidoista, ja niiden hyväksyminen, vahvistui. Toisaalta yksi oli kokenut toisinpäin, että aluksi hän oli luullut osaavansa jotakin, mutta koki kouluaikoina tekevänsä kaiken ihan pieleen. Tämä vaikuttaa nykyäänkin siihen, ettei hän mielellään soita julkisesti. Hänestä tuntuu, että omalla identiteetillä ei ole mitään arvoa musiikkipiireissä. Yksi kertoi kokeneensa, että opettajat polkivat hänen musiikillista identiteettiään vain alaspäin.

Viidennestätoista kysymyksessä halusin tietää, onko aikaisemmasta ammatti-identiteetistä hyötyä tai haittaa musiikkipedagogin ammatti-identiteetin rakentamisessa. Vanhasta ammatti-identiteetistä koettiin olevan hyötyä uuden ammatti-identiteetin rakentamisessa. Vain yksi kertoi oman ammatti-identiteetin olevan niin vahva, että pohti sen jopa haitanneen musiikillisen ammatti-identiteetin rakentumista. Edellisen työn ja ammatin kautta koettuja hyötyjä olivat ammattimaisuus ylipäätään, vuorovaikutustaidot, tunneasioiden taidot, empatiataidot ja esiintymistaidot.

4.3.7 Aikuisopiskelun hyvät ja huonot puolet

Kuudestoista ja seitsemästoista kysymys koskivat aikuisopiskelua, jossa kysyttiin aikuisopiskelun hyviä sekä huonoja ja vaikeiksi koettuja puolia. Hyviä asioita aikuisena opiskelemisesta listattiin paljon: asioita osaa priorisoida aikuisena paremmin, opiskelu on luontevampaa, kaikesta ei tarvitse saada parasta numeroa, osaa ajatella omia tarpeita, osaa ottaa rennosti, elämänkokemus, asioiden katsominen monelta kantilta, tunneasioihin keskittyminen, motivaatio, opiskelumahdollisuuden arvostus, päämäärän selvyys, ammattimainen suhtautuminen opintoihin, olennaiseen keskittyminen ja lyhyemmät päivät kuin töissä. Vastauksista paistoi oppimisen ja itsensä kehittämisen ilo. Henkilöt osasivat nauttia siitä, että saavat tehdä sitä mitä rakastavat. Se oli myös vaihtelua raskaalle ja vastuulliselle työlle. Uusien asioiden oppiminen koettiin positiiviseksi ja se innostaa ja antaa iloa ja energiaa. Eräs analysoi aikuisena opiskelua seuraavasti:

”Toisaalta se vaatii aivan tajuttomasti luottoa ja uskoa itseensä. Musiikin opiskelu on vaativaa koska se muuttaa sinua kokonaisuudessaan aivan uudelle tasolle ihmisenä. Se on samalla sisäinen kasvuprosessi.”

Aikuisopiskelijoilla on myös omat haasteensa. Haastavana nähtiin työn ja opintojen sovittaminen yhteen, perhetilanne ja taloudellinen tilanne. Osa mainitsi, että vanhempana ei omaksu ja opi asioita niin nopeasti kuin nuorempana ja tietotekniikka mainittiin epämieluisaksi ja haastavaksi. Jos omista opiskeluaajoista oli jo paljon aikaa, joutui opettelemaan kaiken mahdollisen taas uudelleen. Aineopinnot mainittiin aikaa vieviksi, jonkun mielestä osa pakollisista kursseista tuntui turhilta, ja jollakin oli haasteita löytää motivaatiota. Myös soittamisen vaikeus fyysisesti koettiin haastavana.

Aikuisopiskelijoilla on selvästikin omat haasteensa, miten yhdistää perheen, työn ja opiskelun yhteen ja miten rahoittaa opiskelunsa. Kuitenkin hyviä puolia löydettiin todella paljon, mikä kertoo aikuisten innostuksesta uuden oppimiseen ja halusta saada vaihtelua omaan elämäänsä.

4.3.8 Työnkuva valmistumisen jälkeen

Kyselyn viimeiset kysymykset (kysymykset 18–21) liittyivät tuleviin työtehtäviin. Selvitettiin minkälaista työtä musiikkipedagogeiksi tai muusikoiksi valmistuneet tekevät nykyään. Palasivatko he vanhaan työhönsä takaisin, tekevätkö musiikin parissa töitä vai ovatko voineet yhdistää eri ammatteja keskenään. Lisäksi kysyttiin, onko työ vastannut koulutusta ja mikä olisi heidän ihannetyönsä.

Seitsemän kahdeksasta vastasi, että on tehnyt jonkin verran musiikin parissa töitä valmistumisen jälkeen. Osa avasi työnkuvaansa vähän tarkemmin. Jotkut olivat opettaneet jonkin verran ja tehneet keikkoja. Ne, jotka vastasivat kysymykseen ”onko työsi vastannut koulutusta”, vastasivat kyllä. Neljä vastaajista oli palannut takaisin vanhaan työhönsä. Osa näistä neljästä ei ollut lopettanutkaan missään vaiheessa, koska vanhaa työtä pidettiin enemmän työnä. Yksi vastasi, että palkka on vanhassa parempi, se on henkisesti helpompaa eikä tarvitse antaa itsestään niin paljon. Yksi tekee päätoimisesti koulutusta vastaavaa työtä eli toimii instrumenttiopettajana. Viisi kahdeksasta vastasi, että he ovat voineet yhdistää vanhaa ja uutta ammattiaan työssään.

Melkein kaikkien ihannetyöhön liittyi musiikki jollakin tapaa. Kolme vastasi, että ihanne olisi tehdä sekä vanhaa että uutta ammattiaan koskevaa työtä. Moni halusi opettaa tai esiintyä. Yksi oli

mahdollisesti kouluttautumassa vielä uudelle alalle. Kolme vastasi olevansa ihannetyössään tällä hetkellä.

”Toki teen nytkin ihannetyötä kun autan ihmisiä selättämään äänen ongelmia kehittämälläni Voice Balance- menetelmällä.”

”Olen nyt ihannetyössäni, jossa jatkan niin kauan kun voin ja saan.”

”Olen pitkälti ihannetyössä jo nyt...”

Näyttäisi siltä, että kenelläkään ei ole musiikin opinnot menneet niin sanotusti hukkaan. Lähes kaikki olivat tehneet jonkin verran uutta ammattiaan vastaavaa työtä ja monella oli vielä haaveissa saada enemmänkin musiikin alan töitä. On hienoa, että moni on pystynyt hyödyntämään musiikkipedagogin ammattiaan muiden ammattitaitojensa kanssa. Aika moni oli kuitenkin palannut vanhaan työhönsä takaisin; tosin muutama ei ollut edes lopettanut aikaisempaa työtään missään vaiheessa. Kaikilla ei siis ole ollut alkujaankaan tarkoitus saada itselleen musiikin alalta päätoimista työtä.

4.4 Tutkimuksen keskeisimmät tulokset

Tutkimuksen yhteenvedona käydään läpi työn keskeisimmät tulokset. Työn kolme keskeisintä kysymystä olivat:

1. Miten aikaisempi ammatti-identiteetti on vaikuttanut uuden ammatti-identiteetin muodostumiseen?
2. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet musiikin ammattiopintoihin hakeutumiseen?
3. Mitä työtä musiikkipedagogeiksi tai muusikoiksi valmistuneet tekevät nykyään?

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastauksena voidaan todeta, että suurin osa tutkimuskyselyyn vastaajista ajattelee vanhasta ammatti-identiteetistä olevan hyötyä uuden ammatti-identiteetin rakentumiselle. Monet kokivat, että ammattimaisuus alalta kuin alalta helpottaa uuden ammatti-identiteetin muodostamista. Työkokemuksen kerrottiin myös vaikuttavan positiivisesti tähän. Vuorovaikutustaitojen ja empatiakyvyn koettiin olevan hyödyksi uuden ammatin rakentamisessa. Vain kaksi vastaajista oli sitä mieltä, että oma ammatti-identiteetti on niin vahva, että se heikentää uuden ammatti-identiteetin muodostumista.

Kyselyssä otettiin selvää vastaajien musiikillisesta identiteetistä eri elämänvaiheissa. Mielestäni sekin vaikuttaa musiikkipedagogin ja muusikon ammatti-identiteetin kehittymiseen. Lähes kaikkien vastaajien musiikillinen identiteetti on alkanut muodostumaan jo lapsuudessa. Vastauksissa oli eroja siinä, minkälaisena se koetaan nykyään ja miten ammattiopinnot ovat muokanneet sitä. Melkein kaikkien vastauksista pystyi kuitenkin päättämään, että musiikillinen identiteetti on nykyään hyvä tai se hyväksytään sellaisenaan, minkälainen se on tällä hetkellä. Ammattiopinnot olivat muokanneet suurimman osan musiikillista identiteettiä parempaan suuntaan. Muutamalla vastaajalla oli jäänyt opiskeluajoista huonoja kokemuksia, mikä lienee heikentänyt heidän musiikillista ja ammatillista identiteettiään.

Toisen tutkimuskysymyksen vastauksista nousi esille kaksi asiaa ylitse muiden: elämäntilanne ja halu musisoida. Puolet vastaajista sanoi elämäntilanteensa olevan sellainen, että oli mahdollisuus lähteä opiskelemaan. Lisäksi musiikin opintoihin hakeuduttiin selvän syyn takia, kiinnostuksesta musiikkia kohtaan. Vastaajista suurimmalla osalla oli voimakas halu musisoimiseen ja kiinnostus oman instrumentin kehittämiseen. Moni kertoi elämäntilanteensa mahdollistavan sillä hetkellä opiskelun. Myös opiskelua itsessään pidettiin vaihteluna omaan elämään.

Kolmannen tutkimuskysymyksen vastauksista nykyisestä työnkuvasta ilmeni, että melkein kaikki vastaajista ovat tehneet jotakin musiikkiin liittyvää työtä. Vain yksi vastaajista kertoi, ettei ole tehnyt musiikin alalla töitä lainkaan. Päätoimisesti musiikin alalla, instrumenttiopettajana, työskentelee yksi vastaajista. Vastaukset olivat moninaisia ja jokaisella oli omat työkuviionsa. Musiikin koulutuksesta on kuitenkin ollut hyötyä monelle. Sitä pystytään hyödyntämään muissa ammateissa ja jotkut tekevät sivutoimisena tai keikkaluontoisesti musiikin alan töitä.

5 POHDINTA

Kiinnostus opinnäytetyöni aihetta kohtaan lähti koulumme kahvipöytäkeskusteluista muiden opiskelijoiden kanssa. Koulussamme on paljon musiikkia opiskelevia aikuisopiskelijoita ja olen kuullut heidän pohdintojaan ja keskustelujaan useasti aikuisena opiskelemisesta. Mielestäni aihe on tärkeä, sillä aikuisopiskelijoita on nykyään paljon. Olen itse kiinnostunut identiteetin ja ammatti-identiteetin kehittymisestä ja tätä työtä tehdessäni olen oppinut paljon ja saanut uutta tietoa. Kun luin esimerkiksi aikuisopiskelusta, ajattelin, että olisinpa lukenut näistä jo ennen omien opintojen alkamista. Identiteetin muodostumisen ymmärtäminen on syventänyt ihmistuntemustani. Nyt ymmärrän itseäni ja muita paremmin. Oli helpottavaa lukea, miten ammatillinen identiteetti muodostuu pikkuhiljaa. Ymmärsin, että oma ammatillinen identiteetti voi vielä kehittyä paljon työkokemuksen karttuessa, eikä sen tarvitse vielä olla huipussaan.

Mielestäni kyselylomakkeiden lähettäminen valmistuneille musiikkipedagogeille ja muusikoille oli hyvä tapa saada tietoa suoraan heiltä itseltään. Se oli helppo ja nopea tapa saada kerättyä vastaukset. Vastausten analysointi oli todella mielenkiintoista ja aika vaivatonta, kun kyselyjoukko ei ollut liian suuri. Jonkin verran vastauksissa jäi minulle epäselväksi, mitä niissä oli tarkoitettu. Siinä mielessä haastattelu olisi ollut varmempi tapa, että olisi voinut tarkentaa vastauksia, jos jotakin ei ymmärrä. Pystyin samaistumaan vastaajien kommentteihin monessa kohdassa. Välillä tulin surulliseksi jonkun kokemien asioiden vuoksi ja välillä tunsin suurta iloa heidän puolestaan, kun jotakin oli oivallettu.

Käytyjen kahvipöytä keskustelujen vuoksi minulla oli jonkinlainen käsitys esimerkiksi siitä, minkälaisia kokemuksia aikuisopiskelijoilla oli koulutuksesta ja opiskelusta. Siitä minulla ei ollut tietoa, miten he kokivat oman ammatillisen identiteetin muuttuvan opintojen aikana ja miksi on hakeuduttu musiikin ammattiopintojen pariin. Kyselyn avulla sain vastaukset asettamiini tutkimuskysymyksiini. Oli todella mielenkiintoista kuulla vastaajien musiikilliset taustat ja se, millaisista musiikillisista lähtökohdista kukin ponnistaa. Tähän tutkimukseen osallistuneilla henkilöillä yhdelläkään ei ollut taustalla työttömyyttä, jonka vuoksi olisi ollut tarve lähteä opiskelemaan.

Tämä opinnäytetyö tuo aikuisopiskelijoiden äänen kuuluviin. Tutkimus kertoo aikuisopiskelijoiden ajatuksia opiskelusta. Tämä antaa uutta tietoa siitä, mihin uuden ammatin opiskelleet

musiikkipedagogit ja muusikot työllistyvät ja minkäläistä työtä he tekevät valmistumisen jälkeen. Myös aikuisopiskelijoiden motiivit hakea musiikin alalle käyvät tästä työstä ilmi.

Uudelleen kouluttajien opetuksessa voisi ottaa enemmän huomioon aikaisemman ammatti-identiteetin. Voittaisiin miettiä, miten sitä voi hyödyntää, miten kaksi erilaista ammatti-identiteettiä toimivat yhdessä ja onko niistä jotakin haittaa toisilleen. Koulutuksissa olisi hyvä ottaa huomioon eri-ikäiset oppijat ja opiskelijoiden musiikilliset lähtökohdat. Tästä työstä opettajat voivat saada vinkkejä siitä, miten ottaa huomioon opiskelijoiden eri lähtökohdat ja iät. Tämä voi myös rohkaista sellaisia henkilöitä, jotka miettivät uskaltaisiko kouluttautua uudelleen.

Oman ammatillisen identiteetin päälle voi rakentaa uutta ammatti-identiteettiä ja parhaimmassa tapauksessa vanha ja uusi identiteetti tukevat toisiaan. Jos uuden ammatti-identiteetin kasvulle antaa tilaa, sillä on mahdollisuus kehittyä. Musiikin alan ammattiteissa musiikillisella identiteetillä on suuri merkitys. Se syvenee ja vahvistuu koko elämän ajan ja sitä kautta muusikon tai musiikkipedagogin ammatillinen identiteetti pääsee kehittymään.

LÄHTEET

Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. 14.–15. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Eteläpelto, A., Collin, K. & Saarinen, J. 2007. Työ, identiteetti ja oppiminen. Helsinki: WSOY.

Eteläpelto, A. & Vähäsantanen, K. 2010. Samalta viivalta 4. Teoksessa T. Asunmaa & P. Räihä (toim.) Valtakunnallisen kasvatusalan valintayhteistyöverkoston (VAKAVA) kirjallisen kokeen aineisto 2012. Jyväskylä: PS-kustannus, 45–67.

Huhtanen, K. 2004. Pianistista soitonopettajaksi. Tarinat naisten kokemusten merkityksellistäjinä. Väitöskirja. Studia Musica 22. Sibelius-Akatemia: Hakapaino Oy.

Hyvönen, L. 2008. Ammatti-identiteetin muodostuminen uudelleenoulutuksessa ja uudessa ammatissa. Pro gradu–tutkielma. Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden laitos.

Lehtovirta, M., Huusari, M., Peltola, L. & Tattari, K. 1997. Kasvurenkaita, psykologia ja kehityspsykologia. Porvoo: WSOY.

Niemi, P. 2013. Resuinen ja rikas. Hämeenlinna: Päivä Osakeyhtiö.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2018. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paane-Tiainen, T. 2000. Oppijaksi aikuisena. Helsinki: Edita.

Pakarinen, T. & Roti, R. 1996. Ihminen toiminnallisissa ympäristöissään. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Peltonen, M. 1991. Uusiin opintoihin aikuisena. Keuruu: Otava.

Stenström, M-L, 1993. Ammatillisen identiteetin kehittyminen. Teoksessa A. Eteläpelto & R. Miettinen (toim.) Ammattitaito ja ammatillinen kasvu. Helsinki: Painatuskeskus.

Takala, J. 2013. Aikuiskoulutus ja opintojen viipymisen ongelma. Teoksessa J. Hakala & K. Kiviniemi (toim.) Vuorovaikutuksen jännitteitä ja oppimisen säröjä, Aikuispedagogiikan haasteiden äärellä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 179–191.

Vallela, U.M. 2007. Oppiiko vanha koira uusia temppuja? Teoksessa K. Collin & S. Paloniemi (toim.) Aikuiskasvatus tieteenä ja toimintakenttinä. Jyväskylä: PS-kustannus, 55–90.

1. Ikä

20-30

30-40

40-50

50-60

2. Sukupuoli

Mies

Nainen

3. Mitä instrumentteja olet soittanut?

4. Mikä on pääinstrumenttisi?

5. Minkä ikäisenä olet aloittanut pääinstrumenttisi harrastamisen?

6. Onko sinulla ollut ajanjaksoja jolloin "tavoitteellinen" soittaminen/ laulaminen on ollut tauolla?
Kuinka pitkiä?

7. Mikä oli viimeisin tutkintosi ennen musiikkipedagogin ammattiopintoja?

8. Onko sinulla aikaisempaa ammatillista koulutusta? Mitä?

9. Minkälaista työtä olet tehnyt aikaisemmin (ennen musiikin ammatillisia opintoja) / millä alalla olet työskennellyt?

10. Mitkä tekijät vaikuttivat musiikin ammattiopintoihin hakeutumiseen? (esim. ihmiset, elämäntilanne, työtilanne tms.)

11. Millainen merkitys musiikilla/ soittamisella on ollut sinulle lapsuudessa/ nuoruudessa?

12. Millaisissa musiikillisissa tilanteissa olet kokenut onnistumisen kokemuksia ennen ammattiopintoja?
13. Miten koet oman musiikillisen identiteetin? Millainen se oli lapsena/ nuorena? Millainen se on nykyään?
14. Mitä muutoksia musiikilliselle identiteetillesi tapahtui ammattiopintojen aikana?
15. Onko aikaisemmasta ammatti-identiteetistäsi hyötyä/ haittaa musiikkipedagogin ammatti-identiteetin rakentamisessa?
16. Mikä on ollut positiivista ja hyvää aikuisena opiskelussa?
17. Mitkä asiat tuovat haasteita aikuisopiskeluun ja mitkä asiat tuntuivat vaikeilta opinnoissa?
18. Oletko tehnyt musiikin parissa töitä valmistumisen jälkeen? Onko työsi vastannut koulutusta?
19. Oletko yhdistänyt musiikkipedagogin ammattitaitoa aikaisempien ammattiesi kanssa?
20. Oletko palannut vanhaan työhösi takaisin? Jos olet, miksi?
21. Mitä työtä haluaisit tehdä? Mikä olisi ihannetyösi?